

Model van logische niveaus van Bateson en Dilts:

Als de samenwerking met leerkracht niet zo

Als rt'er wil je de aanpak kunnen inzetten die de ontwikkeling van de leerling het beste ondersteunt. Daar zit je vakkundigheid. Je weet ook dat je het meest kunt bereiken wanneer je je werk in goede afstemming kunt doen met de ouders en de school/leerkracht. Vaak is er een prettige samenwerking. Zeker wanneer de rt'er binnen de school werkt, er goed overleg kan zijn en de leerkracht en rt'er samen optrekken naar het kind en de ouders toe. Helaas komt het ook voor dat die afstemming minder soepel verloopt en er zelfs tegenwerking optreedt, met name bij rt'ers die een eigen praktijk hebben. Wat te doen? Het *Model van logische niveaus van Bateson en Dilts* kan uitkomst bieden.

Tekst: Karin van Wezel

ing tussen rt'er en lekker loopt...

Als de samenwerking niet goed verloopt tussen een school en jou als remedial teacher, zoek je het vaak in eerste instantie in de communicatie. We kennen allemaal de basisprincipes van gespreksvoering zoals: je goed voorbereiden, vooraf een gezamenlijk gespreksdoel formuleren, actief luisteren en doorvragen, aandacht hebben voor relatie, emotie en inhoud, niet invullen voor de ander, oordelen weg laten enz. Veel literatuur en trainingen geven heel bruikbare handvatten om je communicatie aan te scherpen. Zo geeft het model van de logische niveaus van Gregory Bateson en Robert Dilts ons inzicht in hoe dat kan en daarmee ook opties om daar verandering in te krijgen. Gregory Bateson (1904-1980) bestudeerde mensen die met succes anderen mee konden krijgen in veranderingen. Wat deden zij? Wat dachten ze? Wat kreeg aandacht? Op welke manier? Onderzoek van onze hersenen wijst daarnaast uit dat we op verschillende niveaus denken en leren. Robert Dilts heeft die onderzoeksresultaten samengebracht in een model met zes niveaus waarin we leren, communiceren en veranderen. Zie figuur 1.

Klinkt mooi, maar wat heb je hieraan als rt'er als de afstemming met de leerkracht niet lekker loopt? Wat helpt is dat als je kunt plaatsen op welk niveau de bezwaren en tegenwerpingen van de leerkracht zitten, je makkelijker de juiste insteek van het gesprek kan kiezen.

Een voorbeeld: je geeft in een gesprek met de leerkracht aan dat het voor de leerling heel belangrijk is dat hij minder prikkels krijgt tijdens de dag. De reactie kan dan zijn: "Ik heb de ruimte niet" (omgeving: alle plekje's zijn bezet). Of juist: "Ik zet geen kinderen apart" (overtuiging: ik moet al mijn leerlingen kunnen zien). Als jouw reactie dan is: "Hij is te snel afgeleid met zoveel prikkels" (vermogens; een extra argument), kun je je voorstellen dat je in beide situaties langs elkaar heen praat en niet veel bereikt. Hieronder leg ik per niveau uit hoe het *Model van logische niveaus van Bateson en Dilts* hierin verandering kan brengen.

HET MODEL UITGELEGD

We onderzoeken de zes verschillende niveaus aan de hand van een voorbeeld. Je werkt als rt'er, op verzoek van de ouders, met hun zoon Erik. Het is een slimme jongen met ongeremd gedrag in de klas. Je hebt een plan gemaakt en hij lijkt daar goed op te reageren. Je wilt graag contact met zijn leerkracht zodat je de samenwerking met de ouders en leerkracht optimaal kunt benutten. De leerkracht is terughoudend en je krijgt verschillende tegenwerpingen op voorstellen en adviezen. Waar zit je sleutel tot contact?

Niveau 1) Omgeving:

Dit zijn de reacties op het niveau van de omgeving: "Daar heb ik geen tijd voor." Of: "Jij kunt je focussen op één leerling, ik heb er 32." En ook: "Dit is de lijn van de school waar ik me aan moet houden." Om hier beweging in te krijgen is het belangrijk om die dagelijkse realiteit te erkennen en vervolgens te kijken wat er, binnen de gegeven context, wel kan. Vanuit de positieve psychologie weten we dat zoeken naar de grootste mogelijke kleine stap kan helpen. Vaak blijkt die groter te zijn dan we in eerste instantie denken. Zeker wanneer het een door de leerkracht zelfgekozen actie is. Een vraag kan zijn: "Oké, elk half uur vijf minuten expliciet aandacht voor Erik lukt niet, wat kan wel om Erik in de klas te helpen?"

Wat drijft mij?	Missie en visie Niveau 6	Waar draait het voor jou uiteindelijk om? heb je dezelfde missie en visie?
Wie ben ik?	Identiteit Niveau 5	Wat is het zelfbeeld dat iemand heeft: past dat bij wat je vraagt?
Wat geloof ik en wat vind ik?	Overtuigingen Niveau 4	Vind je hetzelfde belangrijk en prioriteit hebben?
Wat kan ik?	Vermogens Niveau 3	Welke kennis en ervaring is aanwezig om te doen wat nodig is?
Wat doe ik?	Gedrag Niveau 2	Wat zijn de patronen in mijn gedrag en helpen die in de verandering?
Waar ben ik?	Omgeving Niveau 1	Welke kenmerken van de externe omgeving spelen een rol?

Figuur 1: Model van logische niveaus van Bateson en Dilts

Niveau 2) Gedrag:

Wat iemand doet, is de meest zichtbare uiting van de besluiten die bewust en onbewust genomen worden. Het grootste deel, 95 procent, gebeurt onbewust en worden patronen. Een gedragspatroon is ooit ontstaan omdat het een functie had. Mogelijk heeft het dat nu niet meer. Je kunt de leerkracht helpen om te onderzoeken of er ook andere mogelijkheden zijn om in te zetten zodat er ruimte in het denken kan ontstaan. Enkele mogelijke vragen zijn: "Wat doe je als Erik zo ongeremd reageert in de klas?" "Wat doe je dan precies en helpt dat?" of "Heb je al eens iets anders geprobeerd en wat was daar het effect van?" Belangrijk is ook te bedenken wanneer de leerkracht de meeste aandacht voor je heeft: wil je een expliciete afspraak of juist informeel op het schoolplein?"

Niveau 3) Vermogens:

Als een leerkracht de reactie geeft: "Maar ik weet helemaal niet of dat wel werkt bij Erik". Of: "Ik weet niet hoe ik dat moet doen", is dat een duidelijk signaal dat er op het niveau van vermogens een vraag ligt. Dan weet je dat goede, inhoudelijke argumenten en uitleg effectief kunnen zijn. Je onderzoekt wat je kunt aanreiken zodat de leerkracht wel mee kan in jou aanpak. Een vraag kan zijn: "Weet je hoe je het kunt aanpakken? Wat heb je nodig om het wel te kunnen?"

Niveau 4) Overtuigingen:

Overtuigingen ontstaan net als patronen veelal onbewust. Als de overtuiging van de leerkracht is dat zij steeds haar leerlingen moet kunnen zien, dan stuurt zij Erik niet alleen naar de media-theek om aan de computer extra werk te kunnen doen. Helaas gaat Erik zich in de klas vervelen en blijft klieren en aandacht zoeken. Ook de overtuiging dat je in een grote groep alleen de gemiddelde leerling goed kunt bedienen of dat Erik moet leren zich aan de situatie aan te passen, kan in de weg zitten. Kun je de leerkracht helpen bewust te worden van de overtuigingen? Een vraag van jou als rt'er aan de leerkracht kan zijn: "Wat vind je ervan dat je ook zorgleerlingen in je klas hebt?" of "Wat vind je van het gedrag van Erik?"

Niveau 5) Identiteit:

Als de tegenwerpingen op deze laag zitten, kan de reactie van de leerkracht zijn: "Daar ben jij als rt'er toch voor? Ik ben juf, jij de rt'er". Of: "Maar dat moet de rt'er of de ib'er toch doen?" Het gaat bij dit niveau dus over verwachtingen. Wie is vanuit de rolverdeling waar verantwoordelijk voor? Wie gaat bijvoorbeeld het gesprek met de ouders van Erik aan over de thuissituatie? Jij of de leerkracht? Je weet immers dat spanningen thuis doorwerken in het gedrag van Erik op school. Het is daarnaast belangrijk om helder te krijgen welke identiteit en plek de leerkracht jou toekent. Ben jij de gast in de school die een suggestie doet, de deskundige met waardevolle adviezen, of word je gezien als een assistent in de klas die je een opdracht geeft? Een vraag kan zijn: "Welke rol en verantwoordelijkheden zie je voor jezelf en voor mij in de ondersteuning van Erik?"

Niveau 6) Missie en visie:

Dit is het meest abstracte niveau en verwijst naar wat je wilt bewerkstelligen. De vraag is hier: met welke motivatie doe je wat je doet? Wat is je visie op de onderwijspraktijk? Deel je de visie achter passend onderwijs? Met welke missie ben je het onderwijs ingegaan? Als je vanuit verschillende visies naar de ontwikkeling van Erik kijkt, is het lastiger om in de concreetheid van de aanpak bij elkaar te komen. Een vraag kan zijn: "Wat wil je bewerkstelligen als leerkracht?" Of: "Wat is voor jou je opdracht als leerkracht?"

CONCLUSIE

In de samenwerking tussen de rt'er en de leerkracht gaat veel goed. Soms ook niet. Dan helpt het om je communicatieve vaardigheden en je vak kennis te combineren met de inzichten in de logische niveaus. Het helpt om de juiste vragen te kunnen stellen en het juiste thema bespreekbaar te maken. Dat vergroot de kans op beweging in het contact. In de relatie met de leerling ben je de rt'er, in de relatie met de leerkracht heb je misschien wel steeds meer een coachende rol. En wel op zo'n manier dat zowel de deskundigheid van de leerkracht en die van jou zo optimaal mogelijk gecombineerd kunnen worden. En dit alles in het belang van de leerling.

Karin van Wezel is senior trainer en coach. In samenwerking met KPC verzorgt ze trainingen voor leerkrachten over het contact met ouders. In haar trainingen is ze steeds op zoek naar wat mensen helpt in hun communicatie. Zie ook: www.karinvanwezel.nl.

LITERATUUR

- *Gesprekken die werken*; Ineke van den Berg en Tineke Kanters; Thema 2018
- *De Roos van Leary*; Bert van Dijk, Anne-Lies Hustings; Thema 2019
- De logische niveaus van Bateson: in *Groot Psychologisch Modellenboek*; Van Duuren Management 2010
- *Ontwikkel je Mindset*; Gwenda Schundt Bodien; Van Duuren Management 2014